

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
22/2006 vp**

**Hallituksen esitys vanhempainpäivärahoja ja
työnantajakustannusten korvaamista koskevan
lainsäädännön muuttamiseksi**

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä syyskuuta 2006 lähettäessään hallituksen esityksen vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaltiokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle.

Asiantuntijat

Valtiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiosihteeri Leila Kostiainen ja hallitussihteeri Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tarja Kröger, työministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Päivi Romanov
- vähemmistövaltuutettu Mikko Puumalainen
- lakimies Johanna Aholainen, Kansaneläkelaitos
- sihteeri Jussi Aaltonen, tasa-arvoasiain neuvottelukunnan mies- ja mediajaosto
- sosiaalipolittinen asiantuntija Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

- sosiaali- ja terveystieteiden asiamies Mervi Flinkman, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija, OTK Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry
- pääsihteeri Tanja Auvinen, NYTKIS naisjärjestöt yhteistyössä ry
- vs. pääsihteeri Kirsti Suoranta, Unioni, Naisasiainliitto Suomessa ry
- puheenjohtaja Pia Leppänen ja Helsingin aluevastaava Charlotta Niemistö, Lapsiperheiden Etujärjestö ry
- hallituksen puheenjohtaja Hannele Davidsson ja toiminnanjohtaja Anu Uhtio, Adoptioperheet ry
- toimitusjohtaja Tarja Jönkkäri, Kankaanpään matkatoimisto Oy - Satalomat - CTG
- selvitysmies, varatuomari Kirsti Palanko-Laaka
- selvitysmies Janne Metsämäki.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet Seksuaalinen tasavertaisuus SETA ry, lapsiasiainvaltuutettu ja Suomen Monikkoperheet ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Äitiysrahan määrää ehdotetaan korotettavaksi ensimmäisen 56 arkipäivän ajalta, ja isän vanhempainrahaa ja isyysrahaa isäkuukauden ajalta ehdotetaan korotettavaksi ensimmäisen 50 arkipäivän ajalta. Työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta korotettaisiin siten, että se keskimäärin kattaisi paitsi työntekijälle vuosiloma-ajalta maksettavan bruttopalkan myös keskimääräiset lakisääteiset sosiaalivaikutusmaksut.

Isän vanhempainrahajakson ja vanhempainrahan jatkoksi maksettavan isyysrahan muodostaman isäkuukauden käyttöajankohta sijoittuu nykyisin välittömästi vanhempainrahakauden jat-

koksi. Isien vanhempainvapaan käytön lisäämiseksi ehdotetaan, että isä voisi käyttää osan vanhempainrahakaudesta nykyistä myöhemmin.

Ottovanhempien vanhempainrahakauden vähimmäiskesto esitetään pidennettäväksi nykyisestä 180 päivästä 200 päivään. Samalla esitetään, että rekisteröidyssä parisuhteessa syntyvä lapsi tai lapseksi ottaminen oikeuttaisi myös vakuutetun, joka ei ole lapsen vanhempi, vanhempainrahaan.

Esitys liittyy valtion vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa työnantajille syntyvistä perhevapaakustannuksista maksettavia korvauksia ja vähentää yksittäiselle työnantajalle perhevapaakustannuksista syntyviä rasitteita, tasoittaa nais- ja miesvaltaisten alojen välistä kustannuseroa ja kannustaa isiä käyttämään oikeuttaan vanhempainvapaaseen. Esityksellä pyritään vaikuttamaan työnantajien mahdollisuuksiin palkata ihmisiä vakituisiin työsuhteisiin ja vähentämään nuorten naisten määräaikaista työsuhteita.

Tasa-arvolain uudistamista koskeneessa mietinnössään (TyVM 3/2005 vp) valiokunta kiinnitti huomiota perhevapaiden kustannusten epätasaiseen jakautumiseen ja esitti eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken. Samalla hallitus velvoitettiin seuraamaan määräaikaisten työsuhteiden käytön kohdistumista perheen perustamisissa oleviin naisiin ja miehiin sekä selvittämään, miten työsuhteiden katkonaisuutta ja siitä aiheutuvaa epävarmuutta

nuorten aikuisten elämässä voitaisiin vähentää. Valiokunta toteaa tyydytyksellä, että käsiteltävänä olevalla esityksellä tasoitetaan perhevapaista aiheutuvien kustannusten jakautumista työnantajien kesken parantamalla työnantajien mahdollisuuksia saada korvauksia perhevapaiden aiheuttamista kustannuksista. Tämän toivotaan vähentävän määräaikaisten työsuhteiden käyttöä.

Määräaikaista työtä koskevassa selvitystyössä on todettu, että perhevapaiden käytöllä ja niistä aiheutuvilla kustannuksilla on yhteys määräaikaisten palvelussuhteiden kohdistumiseen erityisesti nuoriin synnytysikäisiin naisiin. Nyt ehdotettujen uudistusten vaikutuksia määräaikaisten palvelussuhteiden käyttöön on vaikea ennustaa. Eri alojen määräaikaikäskäytännöt poikkeavat toisistaan. Erityisen vaikeaa on ollut vaikuttaa kuntien käytäntöihin. Valtion, yliopistojen ja tutkimuslaitoksien käytäntöihin uudistuksella voi olla myönteisiä vaikutuksia, samoin teollisuuden ylempien toimihenkilöiden tilanteeseen. Perhevapaiden käyttöön vaikuttavat kuitenkin monenlaiset työelämän realiteetit. Naisten jäämistä perhevapaille voivat lisätä työtehtävät, jotka koetaan sisällöllisesti köyhiksi tai kuormittaviksi ja jotka eivät tarjoa urakehitysmahdolli-

suuksia. Myös äidin asenteet vaikuttavat siihen, haluaako hän luovuttaa lapsen isän hoitoon.

Valiokunta pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja katsoo ehdotusten parantavan naisten työmarkkina-asemaa ja helpottavan työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Äitiyspäivärahan korottaminen parantaa paitsi äitien työnantajien saamia korvauksia myös naisten keskinäistä tasa-arvoa, koska korotettu päiväraha maksetaan äidille, jos äidillä ei ole voimassaolevaa työsuhdetta esimerkiksi pätkätoiden johdosta tai jos äiti työskentelee alalla, jonka työehtosopimukseen ei sisälly velvoitetta palkan maksamisesta äitiysloman ajalta. Korotetun korvauksen toivotaan myös lisäävän äitiysloman palkkaa koskevien velvoitteiden ottamista kaikkiin työehtosopimuksiin.

Myös ehdotus työnantajalle maksettavan vuosilomakorvauksen parantamisesta kattamaan lakisääteiset työnantajamaksut merkitsee helpotusta naisvaltaisten alojen työnantajien asemaan. Mahdollisuus isäkuukauden nykyistä joustavampaan käyttämiseen on erittäin kannatettava uudistus, joka tukee vanhempien yhteisen kasvatusvastuun toteutumista.

Eduskunta hyväksyi keväällä 2006 perhevapaauudistukseen liittyvät työsopimuslain ja merimieslain muutokset, jotka koskivat ottovanhempien hoitovapaoikeuden, etävanhemman tilapäisen hoitovapaoikeuden sekä vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen vanhemman osittaisen hoitovapaoikeuden laajentamista sekä perhevapaista ilmoittamisen joustavoittamista. Ehdotukset oli valmisteltu työministeriön työryhmässä, joka ehdotti myös adoptiovanhemman vanhempainrahakauden ja -vapaan pidentämistä 200 arkipäivään ja esitti selvitettäväksi, voitaisiinko lapsen vanhemman samaa sukupuolta olevalle puolisolalle myöntää vanhempainraha. Lisäksi työryhmä ehdotti ns. bonusisyysvapaan käytön joustavoittamista. Koska ehdotuksilla oli sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvia budjettivaikutuksia, niiden jatkovalmistelu siirtyi sosiaali- ja terveysministeriölle. Työministeriön edustajia ei kuitenkaan otettu sosiaali- ja terveysministeriön asiaa valmistelleeseen työryhmään. Ottaen huomioon perhevapaasäänte-

lyn kuuluminen sekä sosiaali- ja terveysministeriön että työministeriön hallinnonalalle sairausvakuutuslaissa ja työsopimuslaissa olevien vahvojen kytkentöjen kautta työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että myös asian jatkovalmistelu olisi ollut tarpeellista ja tarkoituksenmukaista tehdä työministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä.

Isälle maksettavat päivärahat

Vanhempainrahaan on oikeus välittömästi äitiysrahakauden päätyttyä vanhempien sopimuksen mukaan joko lapsen isällä tai äidillä. Isälle maksettava vanhempainrahaa ja isäkuukaudelta maksettavaa isyysrahaa ehdotetaan esityksessä korotettavaksi 70 %:sta 80 %:iin työtuloista 50 ensimmäisen arkipäivän ajalta. Samalla ehdotetaan korotettavaksi tätä ajanjaksoa koskevaa tuloarajaa. Enintään 26 720 euron tuloilla isälle maksettava vanhempainraha olisi 10 % , tämän ylittävästä osasta 41 110 euroon saakka 40 % ja tästä yli menevästä osasta 7,5 % korkeampi kuin äidille maksettava vanhempainraha.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 38/2006 vp) todennut, että ehdotus sukupuolten välisestä erottelusta vanhempainrahan suuruuden määräytymisessä ei ole sopuosoitussa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten kanssa. Tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä on, että sääntelyä tarkistetaan niin, että isän ja äidin vanhempainraha määräytyy samojen perusteiden mukaan. Koska isäkuukauden isyysrahalla on hyvin läheinen sääntely-yhteys vanhempainrahaan, perustuslakivaliokunta pitää asianmukaisena, että näiden päivärahojen määräytymisperusteista säädetään yhdenmukaisesti. Lisäksi valiokunta huomauttaa, että ehdotettu erottelu asettaa eri perhemuotoja toisiinsa nähden eri asemaan. Valiokunta pitää yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta tärkeänä, että vanhempainrahan määräytymisperusteet eivät perusteettomasti kohdistu perhemuotoihin eri tavoin.

Valiokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen siitä, että sukupuolten välinen erottelu vanhempainrahan suuruuden määräyty-

misessä on ristiriidassa yhdenvertaisuussäännösten kanssa. Ehdotettu säätely olisi myös syrjintää sukupuolen perusteella koskevien EU:n tasa-arvodirektiivin säännösten ja niitä toimeenpanevan tasa-arvolain vastainen, ja siksi isien erillisestä korotetusta vanhempainrahasta on luovuttava.

Valiokunta korostaa, että ehdotetun säännöksen tavoite lisätä isien vanhempainvapaan käyttöä on hyvä ja kannatettava eikä siitä pidä luopua, vaikka nyt ehdotettu tapa sen edistämiseksi osoittautuikin yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyyssäännösten vastaiseksi. Valiokunta katsoo, että isän vanhempainvapaiden käyttö lähentää isän ja lapsen suhdetta ja on siten lapsen edun mukaista. Valiokunta pitää tärkeänä, että ponnisteluja isän vanhempainvapaiden käytön lisäämiseksi jatketaan seuraavalla vaalikaudella.

Valiokunta pitää tärkeänä, että säännös muutetaan eduskuntakäsittelyn yhteydessä sellaiseksi, että se kohtelee molempia sukupuolia tasa-arvoisesti. Valiokunta on saanut sosiaali- ja terveysministeriöltä selvitystä siitä, miten ministeriö ehdottaa lakiehdotusta muutettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta. Ehdotuksen mukaan sekä äidille että isälle maksettaisiin korotettua vanhempainrahaa 30 päivän ajalta. Korotettu päiväraha olisi 75 % työtuloista 41 110 euron tuloihin saakka. Valiokunta puoltaa sosiaali- ja terveysministeriön uutta ehdotusta, mutta toteaa, että järjestelmästä tulee vaikeaselkoinen ja edunsaajan on vaikea laskea oman etuutensa määrää.

Vanhempainvapaan jakamista äidin ja isän kesken edistäisi nyt esitettyä paremmin se, että vanhempainvapaa pidennettäisiin yhteen vuoteen Suomen YK:lle toimittamaan kansalliseen "Lapsille sopiva Suomi" -toimintaohjelmaan sisältyvän tavoitteen mukaisesti. Tällöin olisi mahdollista jakaa vanhempainvapaa selkeästi äidin ja isän osuuteen sekä heidän sopimallaan tavalla pidettävään osuuteen. Islannissa on saatu hyviä kokemuksia tällaisen mallin isien vanhempainvapaan käyttöä lisäävistä vaikutuksista.

Valiokunta korostaa, että isien vanhempainvapaan käyttö on pitkälti myös asennekysymys.

Tärkeää on, että pyritään vaikuttamaan niin isien ja äitien kuin työnantajienkin asenteisiin.

Minimipäivärahojen taso

Esitykseen ei sisälly ehdotusta äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäispäivärahan tason parantamiseksi. Minimiaiäitysrahalla olevien osuus on viime aikoina lisääntynyt ja on nykyisin jo 20 % kaikista äitiysrahan saajista. Vähimmäispäiväraha on tällä hetkellä 15,20 euroa päivältä. Sitä on viimeksi korotettu 1.1.2005. Vuoden 2003 alussa se nousi 10,09 eurosta 11,45 euroon.

Huolimatta viime vuosina tehdyistä korotuksista vähimmäispäivärahojen taso on edelleen selvästi alle useiden muiden sosiaalietuuksien tason. Esimerkiksi työttömyysturvalain mukaiset peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat tällä hetkellä 23,50 euroa päivältä. Etuuksien maksaminen poikkeaa toisistaan siten, että työttömyyspäivärahaa ja työmarkkinatukea maksetaan viideltä ja sairausvakuutuslain mukaisia päivärahoja kuudelta päivältä viikossa. Näin ollen peruspäiväraha on 117,50 euroa ja sairausvakuutuslain mukainen vähimmäisetuus 91,20 euroa viikossa.

Valiokunta korostaa, että erityisesti pienituloisten lapsiperheiden taloudellisen tilanteen parantamiseksi olisi tärkeää korottaa äitiys-, isyys- ja vanhempainrahojen vähimmäismäärät työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan tasolle.

Jos äitiys-, isyys- ja vanhempainrahojen vähimmäismääriä ei voida tämän esityksen käsitteilyn yhteydessä nostaa, valiokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan harkittavaksi sairausvakuutuslain muuttamista siten, että monikkoperheille tarkoitettujen vanhempainrahakauden pidentymisen käyttäminen tehtäisiin vapaaehtoiseksi. Sairausvakuutuslain 9 luvun 10 §:n mukaan vanhempainrahakautta pidennetään 60 arkipäivällä kutakin yhtä useampaa samalla kertaa syntyvää lasta kohden. Pidennys on sinänsä tarpeellinen, mutta siitä voivat kärsiä kaikkein pienituloisimmat monikkoperheet, joille voisi olla edullisempää siirtyä esimerkiksi lasten kotihoi-

dontuelle. Pidennyksen vapaavalintaisuutta tarvitaan niin kauan kuin vanhempainrahan vähimmäismäärä on pienempi kuin muut etuudet.

ILO:n äitiyssuojelusopimus

ILO:n vuonna 2000 hyväksymän äitiyssuojelusopimuksen tarkoituksena on taata, etteivät raskeana olevat tai imettävät naiset joudu tekemään sellaista työtä, joka voi aiheuttaa vaaraa joko äidin tai lapsen terveydelle. Sopimukseen sisältyy määräyksiä terveyden suojelusta, äitiysvapaasta, sairauden ja terveydellisten haittojen vuoksi annettavasta lomasta, rahallisista etuuksista ja imetysvapaista. Lisäksi siinä on määräyksiä, jotka koskevat työsuhdeturvaa ja syrjimättömyyttä.

Valiokunta käsiteli vuonna 2001 (TyVM 5/2001 vp) hallituksen esitystä, jossa yleissopimusta ei esitetty hyväksyttäväksi, koska sen ratifioinnille oli lainsäädännöllisiä esteitä. Yleissopimuksen määräykset, jotka koskevat äitiysvapaan pakollista pituutta, äitiyden perusteella maksettavan rahallisen etuuden tason määräytymistä, äitiysvapaan jälkeistä oikeutta palata samaan tai vastaavaan työhön entisen suuruisella palkalla sekä imetystaukoja tai päivittäisen työajan lyhentämistä imettämistä varten ja niiden palkallisuutta, olisivat edellyttäneet lainsäädännön tarkistamista. Mietinnössään valiokunta piti sopimusta merkittävänä ja tarpeellisena sen pyrkimässä nostamaan äitiyssuojelun tasoa maailmassa. Valiokunta ei pitänyt Suomen kansainvälisen aseman eikä ILO:n sopimusten arvostuksen kannalta hyvänä tilannetta, jossa Suomi ei katsonut voivansa ratifioida sopimusta, jota se oli ollut Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksymässä. Nyt käsiteltävänä olevalla esityksellä pyritään kannustamaan isiä käyttämään enemmän vanhempainvapaata, jolloin vastaavasti naisten työssäkäynti vanhempainvapaan eli lapsen ensimmäisen 10 elinkuukauden aikana lisääntyisi. Sosiaali- ja terveysministeriö on Maailman terveysjärjestö WHO:n linjauksen mukaisesti terveysystistä suositellut kuuden kuukauden täysimetystä sekä imetyksen jatkamista lapsen ensimmäisen ikävuoden ajan. Suomalaisessa työ-

elämän lainsäädännössä tai sopimusmenettelyissä ei ole kuitenkaan otettu huomioon imetyksen vaatimia erityisjärjestelyitä työpaikoilla. Lapsen rintaruokintaa edistävien työelämän järjestelyiden tarve onkin syytä ottaa perhevapaauudistuksen valossa uuteen tarkasteluun.

Samalla kun pyritään vaikuttamaan perheväpöiden nykyistä tasaisempaan jakautumiseen, tulisi kehittää suomalaista työelämää ja työsopimuslainsäädäntöä niin, että helpotettaisiin äitien mahdollisuutta yhdistää työntekoa ja lapsen rintaruokintaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen lainsäädäntöä kehitetään niin, että Suomi voi ratifioida ILO:n äitiyssuojelusopimuksen.

Perhevapaakustannusten tasaamisen jatkaminen

Esitys merkitsee olennaista parannusta työnantajille perhevapaakustannuksista maksettaviin korvauksiin. Kuten esityksen perusteluistakin ilmenee, työnantajalle jää esityksen toteuttamisen jälkeenkin perheväpöiden käytöstä kustannuksia, joista hän ei saa korvausta. Valiokunta pitää tärkeänä, että työtä perheväpöistä aiheutuvien kustannusten tasaamiseksi jatketaan myös ensi vaalikaudella.

Tilapäisestä hoitoväpöistä aiheutuvia kustannuksia ei esitetä korvattavaksi, koska tilapäisen hoitoväpöän käyttö jakautuu muita perheväpöitä tasaisemmin isien ja äitien kesken. Nekin ovat kuitenkin pienten lasten vanhempien työnantajille koituvia ylimääräisiä kuluja, ja niiden tasaaminen voisi edistää pienten lasten vanhempien mahdollisuuksia päästä pysyviin työsuhteisiin.

Erilaisten perhetyyppien yhdenvertainen kohtelu

Esityksen mukaan ottovanhempien vanhempainrahakauden vähimmäiskesto pidennetään nykyisestä 180 päivästä 200 päivään.

Ottolapsiperheiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta perusteltua kuitenkin olisi, että ottovanhempien vanhempainrahakausi olisi saman pituinen kuin muillakin vanhemmilla eli 263 päivää. Kansainvälisen adoption kautta Suo-

meen saapuvat lapset tulevat useimmiten hyvin haavoittavista oloista. Heidän kotiutumistaan uuteen perheeseen ja Suomeen edistäisi vanhempien mahdollisuus olla kotona nyt esitettyä pidemmän vanhempainrahakauden ajan. Oikeus vanhempainrahaan tulisi ulottaa 0—9-vuotiaina Suomeen tulevien adoptiolasten vanhemmille. Valtiontalouden kannalta muutosten merkitys olisi vähäinen, mutta adoptiolapsen hyvinvoinnin ja sopeutumisen varmistamisen kannalta merkittävä.

Perhevapaauudistukseen liittyviä työsopimuslain muutoksia käsitelleessä mietinnössään (TyVM 4/2006 vp) valiokunta kiinnitti huomiota ongelmiin, joita on eri osoitteessa asuvan vanhemman mahdollisuuksissa ottaa vastuuta ja osallistua lastensa elämään. Valiokunta piti arvokkaana molempien vanhempien vanhemmuutta ja läsnäoloa lapsen elämässä. Valiokunta korosti miesten oikeutta vanhemmuuteen ja katsoi, että miesten vastuunottoa perhevelvollisuuksista tulee kaikin tavoin tukea. Askel tähän suuntaan otettiin viime keväänä säätämällä etävanhemman oikeudesta tilapäiseen hoitovapaaseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkettaessa perhevapaajärjestelmien kehittämistä selvitetään

mahdollisuudet muuttaa vanhempainvapaata koskevia säännöksiä siten, että vanhempien niin sopiessa osan vanhempainvapaasta voisi pitää eri osoitteessa asuva vanhempi.

Perheissä, joissa syntyy yhtäaikaaisesti kaksoset tai kolmoset, isän isyysvapaan pituus on sama kuin yhden lapsen syntyessä kerrallaan. Kaksosten ja kolmosten hyvinvoinnin turvaamiseksi molempien vanhempien mahdollisuuksia osallistua lasten hoitamiseen ensimmäisinä elin-kuukausina tulisi edistää. Tästä syystä olisi perusteltua, että 18 arkipäivän isyysrahakausi olisi lapsikohtainen. Tämä olisi myös lasten yhdenvertaisen kohtelun kannalta perusteltua. Tällöin kaksosten tai kolmosten syntyessä isyysvapaata olisi oikeus pitää vastaavasti kaksin- tai kolmin-kertainen määrä.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jukka Gustafsson /sd
vpj. Anne Holmlund /kok
jäs. Sari Essayah /kd
Anneli Kiljunen /sd (osittain)
Esa Lahtela /sd
Pehr Löfv /r
Rosa Meriläinen /vihr
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
Markus Mustajärvi /vas

Leena Rauhala /kd
Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Arto Satonen /kok
Kimmo Tiilikainen /kesk
Pekka Vilkuna /kesk
vjäs. Paula Risikko /kok
Päivi Räsänen /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut*Äitiyspäivärahan taso*

Äitiyspäivärahan taso vaihtelee — äidin tuloista riippuen — tällä hetkellä noin 60—70 prosentin tasolla. Tämä merkitsee sitä, että perheen tulotaso alentuu äitiysrahakauden aikana. Hallitus esittää, että äitiyspäiväraha korotetaan nykyisestä tasosta 90 prosenttiin ansiotuloista ensimmäisen 56 päivän ajalta. Samassa yhteydessä lievennetään päivärahan progressiivisuutta poistamalla päivärahaa leikkaava alempi taite. Esitys on askel oikeaan suuntaan, mutta riittämätön ja keskeneräinen parantamaan naisten työmarkkina-asemaa.

Mielestämme äitiyspäivärahan taso tulisi ensimmäisten 72 päivän osalta nostaa 100 prosenttiin. Päivärahaa leikkaavista taitteista tulisi luopua kokonaan. Tällöin äitiysraha nousisi kaikilla äideillä 72 päivän ajan heidän palkkansa tasolle. Tämä parantaisi merkittävästi niiden naisten asemaa, joille ei äitiysvapaan aikana ole lainkaan maksettu palkkaa, koska työehtosopimus ei ole tähän velvoittanut.

Niillä aloilla, joissa työehtosopimuksen perusteella työnantaja maksaa äidille täyttä palkkaa 72 ensimmäisen päivän ajalta, merkitsee hallituksen esittämä malli edelleen työnantajan saaman korvauksen riittämättömyyttä. Kun äitiyspäivärahan taso nostetaan 100 prosenttiin, korvataan työnantajalle 100-prosenttisesti työntekijän äitiysloman ajalta työehtosopimusten mukaan maksettava palkka. Tämä parantaa sekä

äitien asemaa että äitiysvapaalla oleville työntekijöille täyttä palkkaa maksavien työnantajien asemaa.

Uudistuksen rahoitus

Hallituksen esittämä uudistus ehdotetaan rahoitettavaksi nostamalla työnantajien sairausvakuutusmaksua 0,05 prosenttiyksikköä ja palkansaajan päivärahamaksua 0,04 prosenttiyksikköä.

Mielestämme uudistusta ei pidä rahoittaa nostamalla työnantajamaksuja, sillä se nostaa työllistämiskynnystä. Tämän vuoksi esitetty uudistus tulee rahoittaa nostamalla valtionosuutta sairausvakuutuksen menoista 70 miljoonalla eurola. Tällöin rahoitus hoidetaan oikeudenmukaisemmin ja yhteisvastuullisesti kaikkien veronmaksajien kesken.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan olisi lausunnossaan pitänyt esittää,

että äitiyspäivärahan taso tulisi ensimmäisten 72 päivän osalta nostaa 100 prosenttiin ja päivärahaa leikkaavista taitteista tulisi luopua kokonaan eikä uudistusta pitäisi rahoittaa nostamalla työnantajamaksuja ja työntekijän maksuosuutta, vaan rahoitus tulisi hoitaa nostamalla valtionosuutta sairausvakuutuksen menoista.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2006

Anne Holmlund /kok
Paula Risikko /kok
Arto Satonen /kok

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

On hyvä, että käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä ollaan poistamassa ns. isäkuukauden käyttöä rajoittanut tiukka aikaehto. Harmillista on, että kristillisdemokraattien ja joidenkin lasten etujärjestöjen kritiikkiä uudistuksen joustamattomuudesta ei kuunneltu vuonna 2002 ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen kannalta lähes hyödyttömään kokeiluun on kulunut viisi vuotta.

Minimivanhempainraha

Hallitus toteaa, että pohjimmiltaan voimassa olevan sairausvakuutuslain kaikki vanhempainpäivärahaetuudet perustuvat samaan tarpeeseen. Tavoitteena on syntyvän taikka jo syntyneen lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ja perheen toimeentulon turvaaminen tänä aikana. Tasa-arvoisen oikeus osallistua lapsen hoitoon vakuutettujen perhetyyppistä riippumatta ei edelleenkään toteudu ottolapsiperheissä, monikkoperheissä ja perhehoitoa antavissa perheissä. Kun esityksellä pyritään vaikuttamaan vanhempainetuuksien nykyistä tasa-arvoisempaan jakautumiseen, ensimmäisenä olisi tullut poistaa vanhempainrahasta se ilmeinen kohtuuttomuus, että minimimäärä on edelleen pienempi kuin matalin työttömyyskorvaus. Äideistä noin neljäsosalla on alle työttömän peruspäivärahan suuruinen vanhempainraha, viidesosalla minimimäärä 15,20 euroa. Esitetyt muutokset vaikuttavat entistä selvemmin vanhemmuuden arvottamiseen sen perusteella, mikä on vanhemman tulotaso. Esitys ei kannusta millään tavoin esimerkiksi vähätuloista opiskelijaisää pitämään taukoa opinnoistaan ja hoitamaan lastaan.

Ottovanhempien asema

Adoptiovanhemmat eivät ole esitetyn muutoksen jälkeenkään tasavertaisessa asemassa biologisten vanhempien kanssa. Ottovanhempi ei voi käytännössä hyödyntää lain antamaa maksimiai-

kaa, 234 arkipäivää lapsen syntymää seuraavasta arkipäivästä, koska Suomessa syntynyt lapsi muuttaa perheeseen yleensä vasta biologisen äidin kahdeksan viikon harkinta-ajan jälkeen. Kansainvälisessä adoptiossa nuorimmat lapset ovat jo muutaman kuukauden ikäisiä perheeseen tullessaan. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää saada kiinnittyä uuteen perheeseen adoptiosuhteen tärkeinä ensimmäisinä kuukausina, ennen kuin lapsen elämään tulee jälleen uusia hoitajia. Ottovanhempien vanhempainrahakauden vähimmäiskesto tulisi nykyisestä 180 päivästä pidentää biologisten vanhempien etuutta vastaavaan 263 päivään. Vanhempainvapaan ulottaminen 0—9-vuotiaina adoptoituihin lapsiin toisi käytännössä lähes kaikki ottolapsiperheet etuuden piiriin.

Monikkoperheet

Suomen Monikkoperheet ry:n lausunnossa esitetty ehdotus, että kustakin monikkolapsesta syntyisi oikeus isyysvapaaseen samoin edellytyksin kuin yksittäin syntyneestä, on perusteltu. Isyysrahaan oikeuttavan ajan pituudeksi tulisi muuttaa isyysrahaan oikeuttavan ajan määrä kerrottuna kerralla syntyneiden lasten lukumäärällä. Hallituksen esitystä tulisi muuttaa myös siten, että monikkoperheille tarkoitettun vanhempainrahakauden pidennys olisi vapaavalintainen. Nykyinen ei-vapaavalintainen monikkopidennys estää siirtymisen esim. kotihoidontuen piiriin ja on näin epäedullinen vanhemmalle, joka saa vanhempainrahan vähimmäismääräisenä ja jonka puolison tulot ovat matalat.

Perhehoitajat

Sairausvakuutuslain muutoksessa olisi tullut ottaa erityisesti huomioon niiden vastasyntyneiden asema, joita hoidetaan perhehoitolain (312/1992) mukaisen toimeksiantosopimuksen perusteella perhehoitajan kodissa. Perhehoitoa antavalla henkilöllä ei ole oikeutta vanhempain-

päivärahaan, vaikka hoidettava olisi vastasyntynyt. Erityisesti vauvaikäisen sijoitetun kannalta olisi olennaisen tärkeää, että turvallisen kiintymyssuhteen muodostumiselle on taloudellinen mahdollisuus kotihoidossa. Alle 3-vuotiasta sijoitettua lasta hoitavalle perhehoitajalle tulisi antaa oikeus myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaiseen kotihoidon tukeen. Esitämme lausumaa perhehoitoon sijoitettavien lasten ja perhehoitajien aseman parantamiseksi.

Toivomme, että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä mainitut epäkohdat huomioon mietinnössään. Lasten keskinäisen tasa-arvoisuuden kannalta näillä uudistuksilla olisi selvästi suurempi merkitys kuin rekisteröidyssä parisuhteessa olevan kumppanin vanhempainrahalla. Rekisteröidystä parisuhteesta ei seuraa vanhemmuuteen liittyviä oikeuksia tai velvollisuuksia. Tämä todetaan myös hallituksen esityksen ensimmäisellä sivulla. "Lisäksi ehdotetaan, että rekisteröidyssä parisuhteessa vakuutetulla, joka ei ole lapsen vanhempi, voisi olla oikeus vanhempainrahaan." Naisparien tai miesparien vanhemmuudelle ei ole mitään juridista tai biologista perustaa, joten vanhempainvapaasäädöksiäkään ei tule ulottaa koskemaan lapsen vanhemman homokumppaneita.

Perheillä tulisi olla nykyistä suurempi valinnanvapaus perhevapaiden käytössä. Äitiys-

isyys- ja vanhempainetus tulisi yksinkertaistaa ja yhtenäistää. Mielestämme vanhempainrahauden tulisi olla vuoden mittainen ja siitä kuukauden ajan äiti ja isä voisivat käyttää yhtä aikaa. Sukupuolisidonnaiset korvamerkinnot perhevapaista tulee poistaa kokonaan, lukuun ottamatta kuukauden mittaista synnytyksestä toipumislomaa. Tällöin sekä äidin että isän mahdollisuus hoitaa lastaan paranisi nykyisestä.

Mielipide

Edellä esitetyn perusteella katsomme, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan olisi lausunnossaan pitänyt esittää,

että 1. lakiehdotuksen 9 luvun 16 § poistettaisiin ja

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaisi mietintöönsä seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää sairausvakuutuslakia ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että perhehoitolaissa tarkoitetuille perhehoitajille annetaan oikeus perhevapaisiin heidän hoitaessaan vauvaikäistä sijoitettua lasta ja että alle 3-vuotiasta lasta hoitavalle perhehoitajalle annetaan oikeus kotihoidon tukeen.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2006

Leena Rauhala /kd

Sari Essayah /kd

Päivi Räsänen /kd